

โครงการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนมหาวิทยาลัยรังสิต
ประจำปีการศึกษา 2561

รหัสโครงการ ISDC02/61
 ผู้ดำเนินการวิจัย อาจารย์สุณี ไชยรส
 ผู้ช่วยนักวิจัย นางสาวธัญชนก บุญฤทธิการ, นายทวิศ รัชมีธรรมมาธิกุล
 คณะ/ สาขาที่ทำการวิจัย วิทยาลัยนวัตกรรมการศึกษา

1.ชื่อโครงการ (ภาษาไทย) การพัฒนาจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาผ่านการเรียนรู้เชิง
ประสบการณ์ชุมชน

(ภาษาอังกฤษ) DEVELOPMENT OF STUDENT'S PUBLIC CONCIIOUSNESS
THROUGH COMMUNITY EXPERIENCE LEARNING

2.ประเภทนักวิจัย มีประสบการณ์ เคยได้รับทุนจาก (ระบุ)
 หน้าใหม่ (ยังไม่เคยได้รับทุนอุดหนุน)

3.ประเภทของงานวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน โปรดเลือก 1 ประเภท ตามรายการต่อไปนี้

1. วิธีการสอน / เทคนิคการสอน / กิจกรรมการสอน
 2. การวัดผลและประเมินผลสัมฤทธิ์
 3. สื่อการเรียนการสอนหรือนวัตกรรม
 4. คุณธรรมจริยธรรม
 5. อื่นๆ โปรดระบุ.....

4. รายวิชา/ สาขาวิชาที่ทำการวิจัย วิชา การเมืองกับสิทธิชุมชน

5. ผู้ดำเนินงานวิจัย

ชื่อ อาจารย์สุณี ไชยรส

คุณวุฒิ ปริญญาโท

ตำแหน่งทางวิชาการ อาจารย์

สถานที่ทำงาน วิทยาลัยนวัตกรรมการศึกษา มหาวิทยาลัยรังสิต

โทรศัพท์ 081 8372578

ผู้ช่วยวิจัย 1) น.ส.ธัญชนก บุญฤทธิการ

คุณวุฒิ ปริญญาตรี สาขาผู้นำทางสังคม ธุรกิจ และการเมืองปี 2559

สถานที่ทำงาน (เพิ่งกลับจากการเรียนภาษาที่ประเทศออสเตรเลีย ทำธุรกิจส่วนตัว)

Rill condo ตึก c 96/54 หมู่ 7 ต.หลักหก อ.เมือง จ.ปทุมธานี 12000

โทรศัพท์ 083 6575852

2) นายทวิยศ รัศมีธรรมากุล

คุณวุฒิ ปริญญาตรี สาขาผู้นำทางสังคม ธุรกิจ และการเมืองปี 2561

สถานที่ทำงาน ธุรกิจส่วนตัว เลขที่ 111/4 หมู่ 4 ซ.มังกร-ขันตี ต.แพรรษาใหม่ อ.เมือง

จ.สมุทรปราการ 10280

โทรศัพท์ 062 7050909

6. สถานที่เก็บข้อมูล

จ.ประจวบคีรีขันธ์ และ จ.ระนอง

7. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

แนวคิดของนักปรัชญาพวกประสบการณ์นิยม (Experimentalism) ซึ่งมีจอห์น ดิวอี้ (John Dewey) เป็นนักปรัชญาและผู้นำทางความคิด มีความเชื่อว่าคุณค่าของสรรพสัตว์ (ซึ่งหมายถึงมนุษย์ด้วยนั้น) ขึ้นอยู่กับการปรับตัว และการปรับตัวนี้ส่วนหนึ่งมาจาก “ประสบการณ์” ซึ่งดิวอี้ แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ ประสบการณ์ปฐมภูมิ (Primary experience) และ ประสบการณ์ทุติยภูมิ (Secondary experience) ประสบการณ์ปฐมภูมิ คือ ประสบการณ์ที่ยังไม่เป็นความรู้ หรือยังไม่ได้มีการคิดไตร่ตรอง เป็นเพียงกระบวนการของการกระทำและการประสบความเปลี่ยนแปลงระหว่างอินทรีย์และสภาพแวดล้อม ส่วนประสบการณ์ทุติยภูมิ เป็นประสบการณ์ประเภทที่เป็นความรู้ คือได้ผ่านกระบวนการคิดไตร่ตรองมาแล้ว ประสบการณ์ปฐมภูมิจะเป็นเนื้อหาของประสบการณ์ทุติยภูมิ เป็นข้อมูลเบื้องต้นสำหรับคิดไตร่ตรอง การศึกษาตามความคิดของจอห์น ดิวอี้ คือ ความเจริญงอกงามทั้งทางด้านร่างกาย สติปัญญา และคุณธรรม ดังนั้นกระบวนการสร้างสรรค์ประสบการณ์ใหม่ที่ต่อเนื่องกับประสบการณ์เก่า ต้องส่งเสริมให้เกิดประสบการณ์ใหม่เพื่อเป็นวิธีนำไปสู่ความรู้ความเข้าใจในปัจจุบันและอนาคต การจัดการกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นการปฏิบัติจริงเป็นการจัดกิจกรรมในลักษณะกลุ่มปฏิบัติการที่เรียนรู้ด้วยประสบการณ์ตรงจากการเผชิญสถานการณ์จริงและการแก้ปัญหา เพื่อให้เกิดการเรียนรู้จากการกระทำ ผู้เรียนได้ปฏิบัติจริง ฝึกคิด ฝึกลงมือทำ ฝึกทักษะกระบวนการต่าง ๆ ฝึกการแก้ปัญหาด้วยตนเองและฝึกทักษะการเสาะแสวงหาความรู้ร่วมกัน เป็นกลุ่ม ผู้เรียนได้เรียนรู้ทั้งทางทฤษฎีและการปฏิบัติตามแนวประชาธิปไตย กระบวนการเรียนรู้แบบแก้ปัญหา เป็นกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยตนเองเพื่อให้ผู้เรียนคิดเป็นและแก้ปัญหา เป็น ปัจจุบันการจัดการกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นการปฏิบัติจริง เป็นการเรียนรู้ในแบบ Learning by doing ผู้เรียนจะเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ แนวคิดนี้จะจัดการสอนแบบโครงการ (Project-based learning)

เป็นการสอนที่ให้ผู้เรียนได้เรียนจากการปฏิบัติจริง เป็นการเรียนจากประสบการณ์ตรง ผู้เรียนได้ทดลองทำปฏิบัติ เสาะหาข้อมูล จัดระเบียบข้อมูล พิจารณาหาข้อสรุป ค้นคว้าหาวิธีการ กระบวนการด้วยตนเอง หรือร่วมกันเป็นกลุ่ม เน้นให้ผู้เรียนมีอิสระในการศึกษาหาความรู้ตามหลักประชาธิปไตยให้ผู้เรียนได้รู้จักการทำงานร่วมกับผู้อื่น ให้ได้ค้นคว้าหาข้อมูลความรู้จากแหล่งต่าง ๆ มิใช่เฉพาะในห้องเรียนเท่านั้น ทำให้ผู้เรียนเกิดนิสัยการศึกษา ค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเองได้ด้วยความมั่นใจ ผลการเรียนรู้ตามแนวทฤษฎีประสบการณ์ของจอห์น ดิวอี้ ทำให้ผู้เรียนมีความสุขกับการเรียน ได้เรียนรู้อย่างสนุกสนานโดยผ่านกิจกรรมที่หลากหลาย และสื่อที่เร้าความสนใจ และผู้เรียนได้เรียนรู้ตามความสนใจ ตามความถนัดและศักยภาพ ด้วยการศึกษาค้นคว้า ฝึกปฏิบัติฝึกทักษะจนถึงการเรียนรู้ด้วยตนเองทำให้เกิดความเชื่อมั่นเป็นแรงจูงใจให้เกิดการเรียนรู้ ใฝ่เรียน โดยตัวของกิจกรรมซึ่งเป็นกิจกรรมกลุ่มช่วยเสริมสร้างลักษณะนิสัยที่พึงประสงค์ เกิดกระบวนการทำงาน เช่น มีการวางแผนการทำงาน มีความรับผิดชอบ เสียสละ เชื่อเพื่อเพื่อน มีวินัยในตนเอง มีพฤติกรรมที่เป็นประชาธิปไตย เป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี รู้จักรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น การเรียนรู้ไม่ขึ้นกับการวัดและประเมินผล โดยให้แต่ละคนเรียนรู้เต็มตามศักยภาพของตน ไม่นำผลงานของผู้เรียนมาเปรียบเทียบกัน มุ่งให้ผู้เรียนแข่งขันกับตนเองและไม่ถึงผลเลิศจนเกินไป และผลที่เกิดขึ้นกับผู้เรียน คือ ผู้เรียนเรียนอย่างมีความสุข เกิดการพัฒนารอบด้าน มีอิสระที่จะเลือกวิธีการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับตนเอง และนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม

<https://sites.google.com/site/chauatscience/prachya-prasbkarn-tam-naewkhid-khxng-cxhn-di-wxi-john-dewey-su-kar-cadkar-reiyn-ru-withyasastr> เข้าถึงเมื่อวันที่ 19 มกราคม 2562

มหาวิทยาลัยรังสิตมีปรัชญาของมหาวิทยาลัยโดยมุ่งมั่นที่จะผลิตบัณฑิตให้มีทักษะที่จะออกไปรับใช้สังคม และในโลกกว้าง โดยคาดหวังว่า บัณฑิตที่จบออกไปได้รับความรู้ที่ทันสมัยตรงตามสาขาที่สนใจศึกษา และสามารถปรับตัวให้เข้ากับสังคมได้เป็นอย่างดี และคติพจน์ของมหาวิทยาลัยคือการสร้างสรรค์สิ่งที่ดีให้แก่สังคม ดังจะเห็นได้จากการประกาศอุดมการณ์ที่ชัดเจนว่าประสงค์ที่จะเป็นชุมพลทางปัญญาให้กับสังคม ซึ่งมีหลักการสำคัญประการหนึ่งคือนักศึกษาต้อง “รู้จัก” และ “เข้าใจ” กับสภาพปัญหาที่แท้จริงของสังคม โดยเฉพาะการศึกษาปัญหาในระดับชุมชนท้องถิ่น กลุ่มเป้าหมายที่ประสบภาวะยากลำบากในทางสังคมและ เศรษฐกิจ การเรียนรู้ ศึกษาและทำความเข้าใจจะก่อให้เกิดปัญญาเพื่อปรับประยุกต์ทฤษฎีและองค์ความรู้ต่างๆที่ได้เรียนในห้องเรียน มาวางเป็นแนวทางดำเนินการให้ความช่วยเหลือด้วยการประยุกต์ใช้ องค์ความรู้ต่างๆที่ได้เรียนภาคทฤษฎีสู่การปฏิบัติจริง อันเป็นการแสดงถึงการรับใช้สังคมในทางหนึ่ง

ภายใต้การทำงานของคณาจารย์และนักศึกษาวิทยาลัยนวัตกรรมสังคม ในการสร้างชุมพลปัญญาให้กับสังคมในหลายปีที่ผ่านมา ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นคือนักศึกษาที่อาสาลงไปทำงานร่วมกับชุมชนมีอย่างต่อเนื่อง ท่ามกลางความยากลำบากในการทำงาน การกินอยู่ การหลับนอน และแม้กระทั่งการเดินทาง ในกระบวนการเหล่านี้สิ่งที่คณาจารย์พบในการลงพื้นที่ของนักศึกษาคือการมีจิตสาธารณะ ซึ่งเป็นคำที่ใช้ใน

ความหมายเดียวกับอีกหลายคำ เช่น จิตอาสา จิตสำนึกต่อส่วนรวม จิตสำนึกต่อสังคม เป็นต้น ความมีจิตสาธารณะเช่นนี้มาจากความตระหนักในสิ่งใดสิ่งหนึ่งหรือปรากฏการณ์ใดปรากฏการณ์หนึ่ง ผนวกกับความรู้ในบริบททางสังคมและวัฒนธรรมว่าเมื่อกระทำสิ่งใดไปแล้ว จิตสำนึกภายในคือมีความรู้สึกบวกดต่อสิ่งที่ได้กระทำนั้น โดยเฉพาะสิ่งที่ทำเป็นของส่วนรวม ของสาธารณะหรือประชาชนทั่วไป ที่ประชาชนส่วนมากเป็นเจ้าของร่วมกัน ทุกคนมีสิทธิในการเข้าถึงและใช้ประโยชน์ร่วมกัน ซึ่งมีนัยถึงความรับผิดชอบต่อสาธารณสมบัติ การเคารพสิทธิของการใช้สาธารณสมบัติ การมีพฤติกรรมแสดงออกถึงความรับผิดชอบต่อตนเอง ต่อสังคม และส่วนรวมด้วยความเต็มใจ การเห็นคุณค่าในตนเอง ความสามารถในการแก้ปัญหา ความรักและความสามัคคี ความเอื้ออาทรต่อกันและกัน การเคารพต่อกติกาของสังคมและประเทศชาติ (ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์, 2555, หน้า 10-13)

จิตสำนึกสาธารณะ หรือจิตสาธารณะ มีผู้ให้คำนิยามหลากหลาย เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2543:หน้า17)ให้ความหมายว่า หมายถึงความคิดที่ไม่เห็นแก่ตัว มีความปรารถนาที่จะช่วยเหลือช่วยแก้ปัญหาให้ผู้อื่นหรือสังคม ขณะที่ สมพงษ์ สิงหะพล(2542, หน้า 15-16) อธิบายองค์ประกอบของจิตสาธารณะ ว่าเป็นจิตสำนึกที่ตระหนักถึงความสำคัญในการอยู่ร่วมกัน หรือคำนึงถึงผู้อื่นที่ร่วมความสัมพันธ์เป็นกลุ่มเดียวกัน เป็นจิตสำนึกที่สังคมไทยยังขาดอยู่มาก สมควรที่จะรีบพัฒนาขึ้นโดยเร็ว

ในฐานะที่สถาบันการศึกษา เป็นสถาบันทางสังคมหนึ่งที่เป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาคน โดยมุ่งเน้นที่การสร้างจิตสำนึกภายใน ไม่มุ่งเน้นการพัฒนาวิชาชีพที่ขาดจริยธรรม ซึ่งอาจเป็นปัญหาในการประกอบวิชาชีพด้วยจิตสำนึกที่ไม่ถูกต้อง จนอาจนำไปสู่การสร้างระบบการทำงานที่ผิด เอาเปรียบผู้อื่น กอบโกยเพื่อประโยชน์ของตนเอง การให้การศึกษาในทุกๆระดับโดยเฉพาะระดับอุดมศึกษาที่จะออกไปรับใช้สังคมจึงควรสร้างจิตสำนึกในทางจริยธรรมที่ฝังลึกและแข็งแรงเพื่อสร้างสังคมที่อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

กิจกรรมจิตอาสาโดยวิทยาลัยนวัตกรรมการสังคม ร่วมกับศูนย์ส่งเสริมความเสมอภาคและความเป็นธรรม และสโมสรนักศึกษาวิทยาลัยนวัตกรรมการสังคม ได้ดำเนินการมาด้วยความหลากหลายทั้งรูปแบบและพื้นที่ ซึ่งอาจยกตัวอย่างได้ดังนี้

12.1) กิจกรรมจิตอาสาที่ดำเนินการเป็นประจำและต่อเนื่อง ร่วมกับคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต เพื่อร่วมกันช่วยเหลือการสำรวจและเตรียมข้อมูลให้โครงการคืนสัญชาติให้คนไทยพลัดถิ่น โดยวิทยาลัยนวัตกรรมการสังคม และคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต ทำบันทึกความเข้าใจร่วมกัน(MOU)กับกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทยเมื่อปี 2559 ร่วมมือกับองค์กรเครือข่ายหลายองค์กร เช่น มูลนิธิชุมชนไท คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ เครือข่ายคนไทยพลัดถิ่น มีทั้งงบประมาณจากองค์กรต่างๆ กองทุนนวัตกรรมการสังคม งบประมาณจากมหาวิทยาลัยรังสิต และเงินบริจาค

โดยมีกำลังหลักจากทีมสโมสรนักศึกษานวัตกรรมการสังคม และนักศึกษาที่มีจิตอาสา ประมาณครั้งละ 20-30 คน และคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิตอีกประมาณ 20-30 คน ทั้งหญิงและชาย ครั้งละ 4-6 วัน

ไปทำงานในพื้นที่ จ.ประจวบคีรีขันธ์ สามอำเภอ มีการดำเนินงานแบบจิตอาสาไปร่วมกับทางอำเภอทับสะแก อ.เมือง อ.บางสะพาน จ.ประจวบคีรีขันธ์ แล้ว 5 ครั้ง

12.2 กิจกรรมที่ดำเนินการต่อเนื่องเฉพาะกลุ่มนักเรียนวัดกรรมสังคมาเพื่อเตรียมข้อมูลคำขอสัญชาติของคนไทยพลัดถิ่นร่วมกับชุมชน เพื่อให้กระบวนการเตรียมเอกสารมีความละเอียดรอบคอบ และรวดเร็วขึ้นก่อนเข้าสู่กระบวนการยื่นคำขอต่ออำเภอและกรมการปกครอง โดยการพักและทำงานในชุมชนโดยตรง ประสานร่วมมือกับชุมชน และองค์กรเครือข่าย จำนวน 2 ครั้งที่ อ.บางสะพาน จ.ประจวบคีรีขันธ์ และ อ.เมือง จ.ระนอง ซึ่งได้รับการสนับสนุนโดยตรงจากวิทยาลัยนวัตกรรมการศึกษา และคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ และการร่วมมือร่วมใจจากเครือข่ายคนไทยพลัดถิ่น

12.3 กิจกรรมที่ดำเนินการโดยศูนย์ส่งเสริมความเสมอภาคและความเป็นธรรม และสโมสรนักเรียนนวัตกรรมการศึกษา วิทยาลัยนวัตกรรมการศึกษา และร่วมมือกับองค์กรและโครงการอื่นบางโครงการ เช่น ฝ่ายกิจการศึกษามหาวิทยาลัยรังสิต กองทุนนวัตกรรมการศึกษา และ เงินบริจาค โดยเฉพาะจากรุ่นพี่และเครือข่ายภาคประชาสังคม

(1) กรณีอุทกภัยที่ อ.บางสะพาน จ.ประจวบคีรีขันธ์ และเป็นพื้นที่หลักแห่งหนึ่งที่นักศึกษาไปดำเนินงานเรื่องคำขอสัญชาติไทยพลัดถิ่นมาหลายครั้ง ซึ่งมีการระดมเงินทุนสนับสนุนจากวิทยาลัยนวัตกรรมการศึกษา จากมหาวิทยาลัยรังสิต และการรับบริจาคอย่างรวดเร็ว มีกำลังนักศึกษาสามารถไปช่วยปัญหาเฉพาะหน้าได้ระดับหนึ่ง

(2) กรณีอุทกภัยร้ายแรงที่ภาคอีสาน สองครั้ง ที่ จ.สกลนคร และ จ.ชัยภูมิ โดยร่วมมือกันระดมเงินบริจาค และร่วมมือกับนักศึกษาหลายคน หลายมหาวิทยาลัย รวมทั้งจากวิทยาลัยนวัตกรรมการศึกษาสามารถช่วยเหลือได้ระดับหนึ่ง

(3) โครงการเรียนรู้วิถีชีวิต ภูมิปัญญาชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ และผลกระทบจากนโยบาย/โครงการของรัฐ รวมทั้งการช่วยเหลือกิจกรรมชุมชน เช่น กลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง และปกากะญอ ในการเรียนรู้และช่วยเหลือชาวไร่ชาวนาในไร่หมื่นเวียง ในพื้นที่ อ.หนองหญ้าปล้อง จ.เพชรบุรี การให้กำลังใจและช่วยดำเนินการสื่อสารเผยแพร่ข้อเท็จจริงที่ถูกต้องต่อสาธารณะ ในกรณีที่ได้รับผลกระทบจากนโยบายและการบังคับใช้กฎหมายของรัฐ เช่น การบังคับชุมชนอพยพจากที่ทำกินและมีการเผาบ้านพัก ที่ อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน จ.เพชรบุรี กรณีปู่คออี้ และชุมชนโป่งลึก-บางกลอย รวมทั้งการถูกบังคับสูญหาย กรณี บิลลี่ (นายพอลละจี รักจงเจริญ) และการช่วยซ่อมแซมปรับปรุงที่พักของปู่คออี้ การร่วมให้กำลังใจในการต่อสู้คดีของชาวบ้านที่ศาลปกครอง และการระดมทุนซื้อยาและอุปกรณ์การแพทย์จำนวนมาก ให้แก่สุขศาลาพระราชทานสองแห่งที่ ต.หม่องแก้ว อ.อุ้มผาง จ.ตาก ที่เป็นพื้นที่ของชุมชนปกากะญอ ที่อยู่ในพื้นที่ทุรกันดารในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าอุ้มผาง รวมทั้งเรียนรู้วิถีชีวิตวัฒนธรรมของปกากะญอ เป็นต้น

(4) กิจกรรมบวชป่า เรียนรู้ภูมิปัญญาชุมชน ระบบบริหารจัดการน้ำ และแนวทางแก้ปัญหาของชุมชนร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานรัฐ กรณีคัดค้านโครงการสร้างเขื่อนแก่งเสือเต้น และสะเอียบโมเดล จ.แพร่

(5) กิจกรรมการเรียนรู้ การร่วมคัดค้านโรงไฟฟ้าถ่านหิน จ.กระบี่ และ อ.เทพา จ.สงขลา ผ่านการสื่อสารสาธารณะ การเข้าร่วมกระบวนการของชุมชนทั้งที่มากกรุงเทพฯ และการไปเรียนรู้สภาพวิถีชีวิตในพื้นที่ชุมชน

(6) กิจกรรมร่วมสร้างบ้านดิน การให้กำลังใจ การสื่อสารสาธารณะ กรณีปัญหาการบังคับใช้ที่จากความขัดแย้งเรื่องชุมชนกับป่า การติดตามการถูกบังคับสูญหายของนายเด่น คำแหล้ ผู้นำการต่อสู้เรื่องโฉนดชุมชน และการถูกจำคุกข้อหาบุกรุกป่าของภรรยานายเด่น คำแหล้ ที่ จ. ชัยภูมิ

(7) กิจกรรมเรียนรู้ระบบนิเวศของแม่น้ำโขง และโครงการระเบิดแก่งแม่น้ำโขง ที่ อ.เชียงของ จ. เชียงราย

(7) กิจกรรมอื่นๆที่นักศึกษาที่มีจิตอาสาพัฒนาต่อเนื่องในปัญหาของสังคม เช่น การติดตามและเป็นกำลังใจให้ชุมชนป้อมมหากาฬที่ถูกขับไล่

เนื่องจากการศึกษาเรียนรู้จากประสบการณ์จริง และบนพื้นฐานจิตสำนึกสาธารณะมีอย่างต่อเนื่องและหลากหลาย จึงควรจะมีการศึกษาวิจัยที่ให้คุณค่ากับวิธีการศึกษาแนวประสบการณ์นิยม (Experimentalism) ที่มีความเชื่อว่าความอยู่รอดของมนุษย์มาจากการปรับตัว และการปรับตัวได้ดีมากขึ้นเพียงใดขึ้นอยู่กับประสบการณ์ ซึ่งประกอบด้วยประสบการณ์ที่ยังไม่เป็นความรู้ แต่เป็นการกระทำกับสภาพแวดล้อม จนนำไปสู่ความรู้และกระบวนการคิดไตร่ตรอง จนก่อให้เกิดการศึกษาคือความเจริญงอกงามทั้งทางด้านร่างกาย สติปัญญา และคุณธรรม

ในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษา “ผล” ของ “กิจกรรมจิตอาสา” ซึ่งผู้วิจัยได้ใช้กิจกรรมการลงพื้นที่ชุมชนท้องถิ่นซึ่งเป็นเสมือนห้องเรียนที่มีชีวิต กิจกรรมการเรียนรู้ที่นักศึกษาได้ฝึกปฏิบัติจากประสบการณ์จริงได้เสริมสร้างพัฒนาจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาให้มีความแข็งแกร่ง และบังเกิดผลในการเรียนรู้ด้านการตัดสินใจ การแก้ไขปัญหา การเห็นคุณค่าในเพื่อนมนุษย์ และความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคมในการเรียนรู้การอยู่ร่วมกัน

8. วัตถุประสงค์ของโครงการ

1. เพื่อศึกษาเหตุผลหรือแรงบันดาลใจ บทเรียนสำคัญในการเข้าร่วมกิจกรรม และการพัฒนาจิตสำนึกสาธารณะ ของนักศึกษาผ่านการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริงในพื้นที่ชุมชน

2. เพื่อศึกษาผลที่ได้รับต่อพัฒนาการการเรียนรู้ของนักศึกษาที่ร่วมกิจกรรมเรียนรู้ผ่านปฏิบัติการจริง

3. เพื่อศึกษาทัศนคติของชาวบ้าน ที่มีต่อกิจกรรมของนักศึกษาในพื้นที่ปฏิบัติงานจริง

9. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เพื่อให้ผลการวิจัยสามารถสะท้อนผลที่เกิดขึ้นจากการใช้กิจกรรมการลงพื้นที่ปฏิบัติจริงในการเรียนรู้และพัฒนาจิตสำนึกสาธารณะ
2. เพื่อให้ทราบแนวทางของการใช้กิจกรรมเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ในพื้นที่ปฏิบัติจริงอย่างเหมาะสม และพัฒนากระบวนการเรียนการสอนต่อไป

10. ทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ความหมายของคำว่าจิตสาธารณะ (Public Mind) หรือจิตสำนึกสาธารณะ (Public Consciousness) เป็นคำบ่งบอกถึงพฤติกรรมที่หลากหลายแต่มีความหมายเดียวกัน เช่นการเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม การช่วยกันดูแลรักษาสาธารณะสมบัติ การมีความรับผิดชอบเป็นต้น จึงมีผู้ให้คำจำกัดความไว้หลากหลายดังต่อไปนี้

สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (2542 : 14) ได้ให้ความหมายจิตสาธารณะว่า เป็นการรู้จักเอาใจใส่เป็นธุระและเข้าร่วมในเรื่องของส่วนรวมที่เป็นประโยชน์ต่อชาติ

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2543 : 17) ให้ความหมายของจิตสาธารณะว่า หมายถึงความคิดที่ไม่เห็นแก่ตัวมีความปรารถนาที่จะช่วยเหลือช่วยแก้ปัญหาให้ผู้อื่นหรือสังคม พยายามคว้าโอกาสที่จะช่วยเหลืออย่างจริงจังและมองโลกในแง่ดีบนพื้นฐานของความเป็นจริง

ชาย โปธิสิตา และคณะ (2540 : 14 – 15) ใช้คำว่า จิตสำนึกต่อสาธารณะสมบัติ และให้ความหมายในเชิงพฤติกรรมไว้ว่า คือ การใช้สาธารณสมบัติอย่างรับผิดชอบหรือการรับผิดชอบต่อสาธารณสมบัติซึ่งมีนัยสองประการ ได้แก่ 1) การรับผิดชอบต่อสาธารณสมบัติด้วยการหลีกเลี่ยงการใช้และการกระทำที่จะก่อให้เกิดความชำรุดเสียหายต่อสาธารณสมบัตินั้นๆ รวมไปถึงการถือเป็นหน้าที่ที่จะมีส่วนร่วมในการดูแลสาธารณสมบัติในวิสัยที่ตนสามารถทำได้ 2) การเคารพสิทธิการใช้สาธารณสมบัติของผู้อื่น โดยการคำนึงว่าคนอื่นก็มีสิทธิในการใช้เช่นเดียวกันจะต้องไม่ยึดสาธารณสมบัตินั้นไว้เป็นของส่วนตัว และไม่ปิดกั้นโอกาสการใช้ประโยชน์สาธารณสมบัติของผู้อื่น

ดังนั้น จิตสาธารณะ หมายถึง พฤติกรรมการรู้จักดูแลเอาใจใส่และกระทำการอันเป็นประโยชน์แก่ส่วนรวม มีความรักและความรู้สึกเป็นเจ้าของสาธารณะร่วมกัน รักษาสมบัติส่วนรวม ไม่ทำลายสมบัติของส่วนรวม พร้อมทั้งจะมีส่วนร่วมในกิจกรรมสาธารณะ รับผิดชอบต่อปัญหาที่เกิดขึ้นและมีส่วนร่วมในการหาแนวทางแก้ไข รวมทั้งติดตามประเมินผลปัญหานั้นตลอดจนอาสาทำบางอย่างเพื่อส่วนรวมด้วยความสมัครใจ

องค์ประกอบของจิตสาธารณะ สมพงษ์ สิงหะพล (2542, หน้า 15 – 16) ได้กล่าวถึงจิตสาธารณะว่ามีอยู่ 3 ด้านหลักๆ คือ

1. จิตสำนึกเกี่ยวกับตนเอง (Self-Consciousness) เป็นจิตสำนึกเพื่อพัฒนาตนเอง ทำให้ตนเองเป็นบุคคลที่สมบูรณ์ยิ่งขึ้น จิตสำนึกด้านนี้การศึกษาไทยมุ่งมันปลูกฝังมานาน เกิดบ้างไม่เกิดบ้าง ไปตามสภาพการณ์เป็นจิตสำนึกแบบคลาสสิกที่ทุกสังคมพยายามเหมือนกันที่จะสร้างให้เกิดขึ้นให้ได้ เช่น ความขยัน ความรับผิดชอบ ความมานะอดทน เป็นต้น เป็นจิตสำนึกที่ถูกปลูกฝังและมีมานานตามสภาพสังคมไทย

2. จิตสำนึกเกี่ยวกับผู้อื่น (Others Oriented Consciousness) เป็นจิตสำนึกของความสัมพันธระหว่างบุคคลของคนในกลุ่มชนหนึ่ง สังคมหนึ่ง เช่น ความเห็นอกเห็นใจ ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ความสามัคคี เป็นต้น เป็นจิตสำนึกที่คนไทยส่วนใหญ่ถูกหล่อหลอมมาจากพื้นฐานดั้งเดิมของวัฒนธรรมไทยอยู่แล้วสร้างกันได้ไม่ยากนัก

3. จิตสำนึกเกี่ยวกับสังคมหรือจิตสำนึกสาธารณะ (Social or Public Consciousness) เป็นจิตสำนึกที่ตระหนักถึงความสำคัญในการอยู่ร่วมกัน หรือคำนึงถึงผู้อื่นที่ร่วมความสัมพันธ์เป็นกลุ่มเดียวกัน เป็นจิตสำนึกที่คนไทยยังไม่ค่อยมีและขาดกันอยู่มาก เพราะพื้นฐานความเป็นมาของสังคมไทยสมควรที่จะรีบพัฒนาขึ้นโดยเร็ว เช่น จิตสำนึกด้านเศรษฐกิจ จิตสำนึกด้านการเมือง จิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อม จิตสำนึกด้านสุขภาพ เป็นต้น

การตัดสินใจ (Decision making) หมายถึง การหาทางเลือกที่จะกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งตามที่ตนเห็นว่าเหมาะสม ซึ่งขึ้นอยู่กับความคิดเห็นและเหตุผลในการตัดสินใจของแต่ละบุคคล (Herbert A. Simon, 1997) ซึ่งการตัดสินใจที่จะเลือกทางเลือกใดทางเลือกหนึ่งในทางเลือกที่มีอยู่มากมายนั้น เป็นเรื่องที่ยาก เพราะการจะบอกทางเลือกใดถูกหรือผิดนั้นไม่อาจกระทำได้ง่าย กล่าวคือ ทางเลือกที่ดีที่สุดมักจะอยู่ระหว่างสิ่งที่เกือบจะผิดพลาดได้เสมอ (Peter F. Drucker, 2009)

การเรียนรู้ในการแก้ปัญหาและการตัดสินใจที่จะกระทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดมีความสำคัญ ซึ่งการเรียนรู้ในห้องเรียนมีข้อจำกัด ด้วยสาเหตุของสถานที่เองก็ตาม ด้วยความหลากหลายซับซ้อนของปรากฏการณ์เองก็ตาม การเรียนรู้ในห้องเรียนไม่สามารถตอบใจพหุได้ดีเท่ากับการลงพื้นที่ปฏิบัติการจริง บลาวและสก๊อต (Blau and Scott) ได้ชี้ให้เห็นว่า ประสบการณ์ที่ได้จากการแก้ปัญหาหนึ่งจะมีประโยชน์ต่อการแก้ปัญหาครั้งต่อไป ดังนั้นแม้ว่ากระบวนการแก้ปัญหามีแนวโน้มให้เห็นว่าจะก่อให้เกิดปัญหาอย่างอื่นแทรกซ้อนขึ้นมา แต่ประสบการณ์หรือการเรียนรู้ที่ได้รับจากการแก้ปัญหานั้นนับว่ามีส่วนสำคัญในการแก้ปัญหาใหม่ได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อปัญหาใหม่มีลักษณะเหมือนหรือคล้ายคลึงกับปัญหาเดิม

การเรียนรู้เชิงปฏิบัติการแก้ปัญหา (Action learning) หมายถึง การแก้ปัญหาและพัฒนาผู้นำไปพร้อมๆ กันเพราะง่าย ๆ บังคับให้ผู้เข้าร่วมคิดอย่างมีวิจารณญาณและทำงานร่วมกัน การเรียนรู้เชิงปฏิบัติการมีประสิทธิภาพโดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับการแก้ปัญหาที่ซับซ้อนซึ่งอาจไม่สามารถแก้ไขได้ ได้ยกระดับบรรทัดฐานการทำงานร่วมกันความคิดสร้างสรรค์และความกล้าหาญของกลุ่ม การเรียนรู้การกระทำเป็นกระบวนการของการตั้งคำถามที่ลึกซึ้งและการฟังสะท้อน องค์ประกอบที่เกี่ยวข้องคือ (1) ปัญหา (2) กลุ่มการเรียนรู้เชิงปฏิบัติการหรือทีม (3) กระบวนการของการตั้งคำถามอย่างชาญฉลาดและการฟังการไตร่ตรอง (4) การดำเนินการเกี่ยวกับปัญหา (5) ความมุ่งมั่นในการเรียนรู้ (6) โค้ชปฏิบัติการเรียนรู้ โค้ชการเรียนรู้ดำเนินการช่วยให้สมาชิกในทีมสะท้อนให้เห็นถึงสิ่งที่พวกเขากำลังเรียนรู้และวิธีการแก้ปัญหา โค้ชช่วยให้สมาชิกกลุ่มสะท้อนวิธีการฟัง จากนั้นพวกเขาจะทบทวนปัญหาและให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับวิธีการที่ทีมวางแผนและทำงานร่วมกัน โค้ชการเรียนรู้ดำเนินการยังช่วยให้ทีมมุ่งมั่นไปที่สิ่งที่พวกเขาพบว่ายาก กระบวนการที่พวกเขาใช้และผลกระทบของกระบวนการเหล่านี้ต่อสิ่งที่พวกเขาประสบความสำเร็จ ด้วยข้อมูลนี้ทีมสามารถเติบโตและเหนียวแน่นมากขึ้น และในที่นี้อาจารย์ผู้สอนทำหน้าที่เป็นโค้ช (<https://wial.org/action-learning/> เข้าถึงเมื่อวันที่ 19 มกราคม 2562)

การเรียนรู้ในกิจกรรมการสอนที่คณาจารย์พนักศึกษาลงทำงานในพื้นที่ชุมชนท้องถิ่นคือ “จิตสำนึกสาธารณะ” กิจกรรมการสอนโดยการฝึกฝนจากประสบการณ์จริงเช่นนี้เป็นการเรียนรู้จากการกระทำ ผู้เรียนได้ปฏิบัติจริง ฝึกคิด ฝึกลงมือทำ ฝึกทักษะกระบวนการต่าง ๆ ฝึกการแก้ปัญหาด้วยตนเองและฝึกทักษะการเสาะแสวงหาความรู้ร่วมกันเป็นกลุ่ม ผู้เรียนได้เรียนรู้ทั้งทางทฤษฎีและการปฏิบัติ ผู้เรียนสามารถเรียนรู้จากการแก้ปัญหาและการตัดสินใจ การหาทางเลือกที่จะกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งตามที่ตนเห็นว่าเหมาะสม ซึ่งขึ้นอยู่กับความคิดเห็นและเหตุผลในการตัดสินใจของแต่ละบุคคล (Herbert A. Simon, 1997) การเรียนรู้ในการตัดสินใจเป็นโอกาสที่หาไม่ได้ง่ายนักในการสอนในห้องเรียน การนำนักศึกษาออกมาภายนอกห้องเรียนและให้เผชิญกับกรณีตัวอย่างในเรื่องจิตสำนึกสาธารณะเป็นการสร้างโอกาสในการสอนโดยใช้กิจกรรมการสอนเป็นเครื่องมือ

การมีจิตสำนึกสาธารณะ คือพฤติกรรมความรู้สึกดูแลเอาใจใส่และกระทำการอันเป็นประโยชน์แก่ส่วนรวม มีความรักและความรู้สึกเป็นเจ้าของสาธารณะร่วมกัน ความไม่เห็นแก่ตัวมีความปรารถนาที่จะช่วยเหลือช่วยแก้ปัญหาให้ผู้อื่นหรือสังคมพยายามช่วยโอกาสที่จะช่วยเหลืออย่างจริงจังและมองโลกในแง่ดี บนพื้นฐานของความเป็นจริง และการรู้จักเอาใจใส่เป็นธุระและเข้าร่วมในเรื่องของส่วนรวมที่เป็นประโยชน์ต่อชาติ ดังนั้นจิตสำนึกสาธารณะจึงเป็นจิตสำนึกของความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลของคนในกลุ่มชนหนึ่งสังคมหนึ่ง เช่น ความเห็นอกเห็นใจ ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ความสามัคคี เป็นจิตสำนึกที่ตระหนักถึงความสำคัญในการอยู่ร่วมกัน หรือคำนึงถึงผู้อื่นที่ร่วมความสัมพันธ์เป็นกลุ่มเดียวกัน ความเป็นพี่เป็นน้อง และเป็นคนไทยเช่นเดียวกัน ซึ่งพื้นฐานของการมีจิตสำนึกสาธารณะนี้นำไปสู่ การเรียนรู้ในสาระรายวิชา

การเมืองกับสิทธิชุมชน และวิชาอื่นๆ อาทิ ผลกระทบทางสังคมของการพัฒนา ประชาธิปไตยกับการกระจายอำนาจ เพศวิถีกับการพัฒนา ทฤษฎีผู้นำทางสังคม ธุรกิจ และการเมือง ศาสตร์แห่งรัก และวิชาอื่นๆ ได้โดยง่าย

วัตถุประสงค์หนึ่งของการสอนในระดับอุดมศึกษาคือการให้สามารถคิด แก้ไขปัญหาและการตัดสินใจ โดยการไตร่ตรองและขบคิดกับปัญหาเป็นกระบวนการใช้ปัญญาในการแก้ไขปัญหาต่างๆ การเรียนรู้เชิงปฏิบัติการแก้ปัญหา (Action learning) หมายถึง การแก้ปัญหาและพัฒนาผู้นำไปพร้อม ๆ กัน เพราะกล้วย ๆ บังคับให้ผู้เข้าร่วมคิดอย่างมีวิจารณญาณและทำงานร่วมกัน การเรียนรู้เชิงปฏิบัติการมีประสิทธิภาพโดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับการแก้ปัญหาที่ซับซ้อนซึ่งอาจไม่สามารถแก้ไขได้ จะยกระดับบรรทัดฐานการทำงานร่วมกันความคิดสร้างสรรค์และความกล้าหาญของกลุ่ม การเผชิญกับปัญหาที่เกิดขึ้น หน่วยงานบนพื้นฐานของการมีจิตสำนึกสาธารณะและเรียนรู้จากชุมชน จึงเป็นสิ่งสำคัญและโดยเฉพาะอย่างยิ่งการเรียนรู้ในลักษณะนี้มีอาจารย์ผู้สอนมีลักษณะเป็นโค้ชปฏิบัติการเรียนรู้ โค้ชช่วยให้สมาชิกในทีมสะท้อนให้เห็นถึงสิ่งที่พวกเขากำลังเรียนรู้และวิธีการแก้ปัญหา โค้ชช่วยให้สมาชิกกลุ่มสะท้อนวิธีการฟัง การเรียนรู้จากชุมชน จากนั้นพวกเขาจะทบทวนปัญหาและให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับวิธีการที่ทีมวางแผนและทำงานร่วมกัน โค้ชการเรียนรู้การดำเนินการยังช่วยให้ทีมมุ่งเน้นไปที่สิ่งที่พวกเขาพบว่ายาก กระบวนการที่พวกเขาใช้และผลกระทบของกระบวนการเหล่านี้ต่อสิ่งที่พวกเขาประสบความสำเร็จ ด้วยข้อมูลนี้ทีมสามารถเติบโตและเหนียวแน่นมากขึ้น

ปัจจุบันมีงานวิจัยของไทยจำนวนไม่น้อยที่มุ่งพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์โดยเฉพาะการบริการสังคม ประสาท เนืองเฉลิม(2558) เน้นว่า เพื่อให้ให้นักศึกษาเต็มเต็มการเรียนรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับชุมชน การรับผิดชอบทางสังคมและบ่มเพาะคุณลักษณะของนักศึกษาทั้งร่างกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญา โดยเน้นรูปแบบการมีส่วนร่วมระหว่างนักศึกษากับชุมชนตั้งแต่ขั้นเตรียมการ ขั้นปฏิบัติการ และการสะท้อนคิด ซึ่งเป็นการบูรณาการระหว่างความรู้ทางวิชาการ และการทำกิจกรรมบริการสังคม โดยผู้สอนลดบทบาทจากผู้ถ่ายทอดความรู้ เป็นผู้แนะนำและผู้เรียนรู้ไปพร้อมกับนักศึกษา

เสาวภา วิชาดี(2554) อธิบายถึงทฤษฎีการเรียนรู้จากประสบการณ์ของKolb(1984) ที่การเรียนรู้เป็นแบบวงจรการเรียนรู้ 4 ขั้น คือ ขั้นที่ 1 เรียนรู้ประสบการณ์ที่เป็นรูปธรรม ขั้นที่ 2 การไตร่ตรอง ขั้นที่ 3 การสรุปเป็นหลักการนามธรรม ขั้นที่ 4 การทดลองปฏิบัติจริง และพัฒนาให้มีประสิทธิภาพขึ้นเรื่อยๆ

นอกจากนี้ มีการอ้างถึง Honey & Mumford (1992:1-6) ที่ให้ความสำคัญกับการเรียนรู้จากประสบการณ์ว่าเป็นกระบวนการพื้นฐาน แต่สำคัญยิ่งต่อการแสวงหาความรู้และการฝึกฝนทักษะต่างๆ ที่จะช่วยนำไปสู่การปรับตัวให้ทันต่อสถานการณ์ได้ เพราะจากขั้นแรกที่ช่วยให้ผู้เรียนรู้กระตือรือร้น เมื่อทบทวนประสบการณ์ จะมีการคิดวิเคราะห์หาเหตุผล และพัฒนาสู่การสรุปประสบการณ์ที่เชื่อมโยงให้การเรียนรู้ดี

ยิ่งขึ้น และสามารถวางแผนการปฏิบัติตนในขั้นต่อไป ซึ่งการประเมินผลการเรียนรู้จากประสบการณ์เน้นพัฒนาการของผู้เรียนในภาพรวม มากกว่าการทดสอบรายวิชา และเปิดโอกาสให้ประเมินผลตนเองด้วย

สำหรับพันธกิจของการเรียนการสอน ผู้วิจัยได้ออกแบบรูปแบบการประเมินเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนโดยมีความเชื่อที่ว่านักศึกษาทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาได้ จุดมุ่งหมายสูงสุดของการประเมินคือ การเปลี่ยนแปลงกระบวนการทางความคิด (growth mindset) ของผู้เรียนให้เป็นผู้มีจิตสำนึกสาธารณะและสามารถนำไปเป็นพื้นฐานในการพัฒนาตนเองในด้านต่างๆ อย่างต่อเนื่อง ผ่านการสะท้อนผลการประเมินจากผู้สอน (teacher -reflection) และการสะท้อนคิดของผู้เรียน (learner -reflection) กระบวนการประเมินไม่ว่าจะเป็นผู้สอนประเมินผู้เรียน เพื่อนประเมิน และผู้เรียนประเมินตนเองนั้น จำเป็นต้องดำเนินการอย่างมีสติและปัญญา ประเมินด้วยความเป็นกัลยาณมิตร ประเมินตามสภาพจริงที่ใช้ข้อมูลสารสนเทศเชิงประจักษ์ การประเมินจะมีประโยชน์สูงสุดต่อผู้เรียนก็ต่อเมื่อมีการสะท้อนผลการประเมินอย่างสร้างสรรค์ เสริมพลังความเชื่อมั่นในศักยภาพของตนเอง (มารุต พัฒนาผล, 2561)

11. ระเบียบวิธีวิจัย

11.1 การวิจัยในครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เนื่องจากเป็นการศึกษาที่มุ่งทำความเข้าใจความคิด ทำที่ ทักษะ แนวคิด อุดมการณ์ กระบวนการเรียนรู้และบทเรียนจากการดำเนินกิจกรรมจิตอาสาของนักศึกษาที่ร่วมกิจกรรมโดยอาสาสมัครในกิจกรรมต่างๆ ซึ่งวิทยาลัยนวัตกรรมสังคมจัดขึ้น รวมทั้งการพัฒนาสู่การสร้างกิจกรรมจิตอาสาด้วยตนเองของนักศึกษา ทั้งรายบุคคลและเป็นกลุ่ม จนถึงการพัฒนาเป็นกิจกรรมอาสาต่อเนื่องแก่วิทยาลัยนวัตกรรมสังคม ในบางกรณีและแต่ละครั้งนักศึกษาที่ลงพื้นที่ไม่ได้มีเฉพาะวิทยาลัยนวัตกรรมสังคมเท่านั้น แต่มีนักศึกษาคณะอื่น กระทั่งมหาวิทยาลัยอื่นที่มีจิตอาสาด้วย

เนื่องจากงานวิจัยนี้ได้รับการออกแบบให้เป็งานวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยจึงนำลำดับขั้นการประเมินมาออกแบบการประเมินแบบงานวิจัยเชิงคุณภาพ คือไม่ใช้วิธีการสำรวจ หรือ check list แต่ใช้วิธีการสังเกตการณ์ทำงานของนักศึกษาและปฏิสัมพันธ์ต่อคนในชุมชน การพูดคุย การสัมภาษณ์ เป็นต้น โดยมีหลักการและขั้นตอนการประเมินดังนี้

(1) กำหนดผลลัพธ์การเรียนรู้ โดยผู้วิจัยร่วมกับนักศึกษาวเคราะห์ผลลัพธ์การเรียนรู้ซึ่งได้กำหนดไว้เป็นกรอบของจิตสำนึกสาธารณะเพื่อชุมชน ซึ่งอาจจะผสมเรื่องคุณธรรมจริยธรรม ความรู้ ทักษะทางปัญญา ทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบหรือทักษะการวิเคราะห์ การสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ด้านใดด้านหนึ่งหรือหลายด้านผสมผสานกัน

(2) วิเคราะห์ระดับความสามารถ เป็นการที่นักศึกษาวเคราะห์ความสามารถของตนและกำหนดระดับผลลัพธ์การเรียนรู้ที่ตนเองต้องการบรรลุในการประเมิน บนพื้นฐานความเชื่อว่า “ทุกคนสามารถเรียนรู้

และพัฒนาได้แต่ใช้เวลาไม่เท่ากัน” โดยพิจารณาความสมเหตุสมผล ความเหมาะสม และปรับ (adjust) ระดับผลลัพธ์การเรียนรู้ที่ไม่ต่ำหรือสูงเกินไป

(3) กำหนดวิธีการประเมิน ผู้ประเมิน และแหล่งข้อมูล เป็นการร่วมกันกำหนดวิธีการประเมิน ผลลัพธ์การเรียนรู้ที่มีความหลากหลาย เช่น เพื่อนประเมินเพื่อน นักศึกษาประเมินตนเองถึงพัฒนาการของตนเองในการเรียนรู้เรื่องจิตสำนึกสาธารณะ การประเมินผลงานการปฏิบัติการกับชุมชนในพื้นที่ ความเห็นของชุมชนที่มีต่อการปฏิสัมพันธ์และการทำงานของคนในพื้นที่ เป็นต้น

(4) ประเมินและให้ข้อมูลย้อนกลับ ร่วมกันประเมินผลลัพธ์การเรียนรู้ โดยยึดหลักการมีพัฒนาการเรียนรู้ การให้ข้อมูลย้อนกลับอย่างสร้างสรรค์ (creative feedback) ชี้แนะแนวทางการพัฒนาตนเองไปสู่ผลลัพธ์การเรียนรู้ที่สูงขึ้น นักศึกษาสะท้อนคิดตนเอง (self -reflection) เกี่ยวกับการบรรลุผลลัพธ์การเรียนรู้ การใช้กระบวนการเรียนรู้ และกำหนดวิธีการพัฒนาตนเองตลอดจนกำหนดผลลัพธ์การเรียนรู้ของตนเองที่สูงขึ้นต่อไป

การประเมินเพื่อพัฒนาการเรียนรู้มีความสำคัญอย่างยิ่งเพราะจิตสำนึกสาธารณะไม่ได้เกิดขึ้นอย่างฉับพลันทันที แต่ต้องอาศัยกระบวนการ ดังนั้นการประเมินที่มีหลักการพื้นฐานของงานวิจัยเชิงคุณภาพที่ผู้วิจัยนำมาใช้มีลักษณะเป็นการประเมินที่เสริมพลังตามสภาพจริง (empowerment authentic assessment) ที่ทำให้เกิดการเรียนรู้ ปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาตนเอง มีแรงบันดาลใจในการเรียนรู้ การให้ข้อมูลเพื่อการเรียนรู้ต่อยอด (feed -forward) เป็นการให้ข้อมูลเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง (self -learning) เพิ่มเติม มุ่งเน้นการชี้แนะแนวทางและวิธีการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับรายบุคคล เพิ่มแรงบันดาลใจในการเรียนรู้ ให้กำลังใจและเสริมพลังของการเรียนรู้ให้กับนักศึกษาได้ทบทวนตนเองและสามารถนำไปพัฒนาการเรียนรู้ต่อไป (Brown. 2004., Stiggins and Arter. 2007., Chell, and Athayde. 2009., Spiller. 2009., Leighton. 2019., Battista., 2012)

11.2 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key informants) ได้แก่กลุ่มดังนี้

- (1) กลุ่มอาจารย์ผู้ดูแลนักศึกษาในการลงพื้นที่ จำนวนประมาณ 4 คน
- (2) กลุ่มนักศึกษาวิทยาลัยนวัตกรรมสังคม จำนวนประมาณ 15 คน
- (3) กลุ่มนักศึกษาคณะอื่น -จำนวนประมาณ 4 คน
- (4) กลุ่มชาวบ้านที่ได้รับการสนับสนุนในโครงการการลงพื้นที่เพื่อชุมชนจำนวนประมาณ 10 คน
- (5) ผู้แทนองค์กรเครือข่ายที่ดำเนินงานร่วมกัน จำนวนประมาณ -3 คน

11.3 -เทคนิค และวิธีการ ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

1. การสัมภาษณ์ลุ่มลึก (In - depth Interview) คือการสัมภาษณ์แนวสนทนาและแนวสะท้อนความคิด เพื่อทำความเข้าใจความคิด ทักษะ ความเชื่อ อุดมการณ์ของผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย โดยคำถามนำอาจครอบคลุมประเด็นของแต่ละกลุ่ม เช่น นักศึกษา... เพราะเหตุใดจึงสนใจเข้าร่วมกิจกรรมจิตอาสา อะไรคือแรงบันดาลใจ การเรียนในห้องเรียน เหมือน/ต่าง /สัมพันธ์แค่ไหนอย่างไรกับการเรียนในภาคปฏิบัติการหรือภาคสนาม จิตสำนึกรับผิดชอบทางสังคมคืออะไร บทเรียนสำคัญจากการร่วมโครงการนี้คืออะไร

2. การสัมภาษณ์กลุ่ม (Focus Group Interview) การสัมภาษณ์กลุ่มคือ เทคนิคในการเก็บรวบรวมข้อมูล ที่ผู้วิจัยจะใช้เพื่อศึกษากระบวนการปฏิบัติงาน กิจกรรมจิตอาสาของนักศึกษา การดำเนินการตามความสนใจเพิ่มเติม หรือต่อเนื่อง และการพัฒนาไปประยุกต์ใช้ในกิจกรรมในห้องเรียน และอื่นๆ การสัมภาษณ์เชิงเสวนามีเป้าหมายหลักคือการร่วมกันสรุปบทเรียนจากการเข้าพื้นที่ ทั้งในอดีต และหลังจากการเข้าสู่ภาคสนามรอบใหม่ขณะร่วมวิจัย หลักการ กระบวนการ ผลลัพธ์ ความเห็น ความรู้สึก หลังจากการเข้าพื้นที่แต่ละครั้ง

3. การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม (participant observation) ผู้วิจัย ใช้เทคนิคนี้ขณะเข้าพื้นที่ภาคสนามในพื้นที่ เพื่อทำการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมกับนักศึกษาที่ปฏิบัติงานโครงการกิจกรรมจิตอาสา การเรียนรู้จากชุมชน ไปจนถึงการสังเกตและพูดคุย เพื่อทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับสถานการณ์ของประชาชน และการประสานงานกับหน่วยงานราชการและหน่วยอื่นๆที่เกี่ยวข้อง

11.4 วิธีการดำเนินงานตลอดโครงการ

คณะผู้วิจัยวางแผนการวิจัยออกเป็นช่วง (Phase) ดังนี้

Phase I ทบทวนวรรณกรรม แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ศึกษาเอกสารและข้อมูลที่เคยรวบรวมไว้แล้วเกี่ยวกับการลงพื้นที่แต่ละกรณี เพื่อทำความเข้าใจสถานการณ์ของกิจกรรมจิตอาสาในภาพรวม

Phase II การศึกษาภาคสนาม เป็นช่วงเวลาที่ผู้วิจัยเริ่มเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยเทคนิคการสัมภาษณ์เชิงลึกรายบุคคลและสัมภาษณ์กลุ่ม

คณะผู้วิจัยเข้าพื้นที่ร่วมกับกลุ่มนักศึกษาที่มีส่วนร่วมในกิจกรรมจิตสำนึกสาธารณะ และวางแผนที่ใช้การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม รวมทั้งการประยุกต์กระบวนการของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมหรือ PAR -- Participatory Action Research ว่าด้วยวงจรของการปฏิบัติการและสะท้อนความคิดร่วมกันแบบเสวนา (Action-Reflection Cycle)

Phase III มุ่งประมวลข้อมูล วิเคราะห์ตีความร่วมกันกับผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย เพื่อตอบโจทย์การวิจัย ตามวัตถุประสงค์การวิจัยและนำเสนอผลในเวทีสาธารณะ

11.5 แผนการดำเนินงานตลอดโครงการ

กิจกรรมการดำเนินงาน	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.
	62	62	62	62	62	62	62	62
1. ทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	—							
2. เก็บข้อมูลในพื้นที่	—	—						
3. ถอดเทปบันทึกเสียง		—	—					
4. วิเคราะห์ข้อมูล				—	—			
5. สังเคราะห์ข้อมูล						—	—	
6. เขียนสรุปและอภิปรายผล ส่ง ศสพ.							—	—

11.6 การดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล

ใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) โดยใช้วิธีการเป็นขั้นตอนดังนี้ (1) อ่านจัดหมวดหมู่เนื้อหา (2) ตั้งโครงสร้างบัญญัติ และหัวข้อต่างๆ ที่จะเขียน จำแนกตามบท หัวข้อหลัก และหัวข้อย่อย (3) จำแนกหมวดหมู่ข้อมูลตามหัวข้อหลักที่กำหนดไว้แล้วในแต่ละบท ข้อมูลสามารถใส่เข้าได้ (4) ดึงข้อมูลจากหัวข้อหลักมาจัดหมวดหมู่ข้อมูลตามหัวข้อย่อยต่างๆ (5) อ่านเนื้อหาของข้อมูลตามหมวดย่อยแล้วสรุปขึ้นมาเป็นปรากฏการณ์ที่ค้นพบ

11.6 การขอจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ ผู้วิจัยกำลังดำเนินการ

12. ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตงานวิจัยครั้งนี้ จะเลือกกิจกรรมที่นักศึกษาต้องมีจิตอาสา ทุ่มเททั้งเวลา ภาระทั้งค่าใช้จ่ายส่วนตัว และเป็นกิจกรรมที่มีความยากลำบาก เช่น ในการเดินทาง ที่พัก อาหาร ต้องมีจิตใจรักและทุ่มเทเพื่อร่วมแก้ไขปัญหาของชุมชน และเป็นกิจกรรมกลุ่ม เป็นหลัก กิจกรรมที่นำมาซึ่งการสนับสนุน ให้กำลังใจ ช่วยเผยแพร่ข้อเท็จจริงที่ถูกต้องต่อสาธารณะหลากหลายรูปแบบ โดยเลือกพื้นที่ในการดำเนินกิจกรรมประจำและต่อเนื่อง กรณีโครงการคืนสัญชาติให้คนไทยพลัดถิ่น ในพื้นที่สามอำเภอของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ คือ อ.เมือง อ.บางสะพาน อ.ทับสะแก อ.เมือง จ.ชุมพร และ อ.เมือง จ.ระนอง ในการดำเนินการร่วมกับเครือข่ายคนไทยพลัดถิ่น และองค์กรต่างๆ ซึ่งมีกระบวนการเรียนรู้หลายมิติ ต้องมีการศึกษาข้อมูลกฎหมายและระเบียบราชการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการทำความเข้าใจประวัติความเป็นมาของ

คนไทยพลัดถิ่น วิธีชีวิตชุมชน การพัฒนาความสัมพันธ์กับชุมชน ความละเอียดรอบคอบในการจัดเตรียมเอกสารร่วมกับชุมชน การประสานงานกับอำเภอ และหน่วยราชการ รวมทั้งการทำงานเป็นกลุ่ม

งานวิจัยเรื่อง การพัฒนาจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาผ่านการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ชุมชน เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งมีคำถามการวิจัยว่า การพัฒนาจิตสำนึกสาธารณะผ่านการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ชุมชนมีรูปแบบอย่างไร และให้ผลของการพัฒนาจิตสำนึกสาธารณะอย่างไร

14. งบประมาณ (รอบพิเศษ)

งบประมาณเป็นเงิน 101,200 ตามรายละเอียดดังแนบ

15. เอกสารอ้างอิง

ภาษาไทย

เกศสุตา รัชฎาวิชิตสุกุล(2547). การพัฒนาการเรียนการสอนที่สนองต่อรูปแบบการเรียนประสบการณ์ของนักศึกษาปริญญาตรี มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์ดุสิต สาขาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์และคณะ. (2543) . รายงานการวิจัย การสังเคราะห์องค์ความรู้เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ที่เน้นตัวผู้เรียนเป็นสำคัญ ตั้งแต่ พ.ศ. 2542-2547 เสนอต่อสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. กรุงเทพฯ : ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์. (2555). 80 นวัตกรรม การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ. กรุงเทพฯ : แดเน็กซ์ อินเทอร์เน็ตคอร์ปอเรชั่น.

ชาย โปธิสิตา. (2540). รายงานการศึกษาวิจัยเรื่อง จิตสำนึกต่อสาธารณะสมบัติ : ศึกษากรณี กรุงเทพมหานคร. นครปฐม: สถาบันวิจัยประชากรและสังคม. มหาวิทยาลัยมหิดล.

ประสาธน์ เนิ่งเฉลิม(2558).การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้โดยการบริการสังคมสำหรับนิสิตครุศึกษาศาสตร์. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยธนบุรี ปีที่ 19 ฉบับที่ 9 เดือนพฤษภาคม-สิงหาคม 2558.

มารุต พัฒผล.(2561). การพัฒนารูปแบบการประเมินเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนระดับบัณฑิตศึกษา. *Veridian E-Journal, Silpakorn University* ISSN 1906 -3431ฉบับภาษาไทย สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะปีที่ 11 ฉบับที่ 3 เดือนกันยายน-ธันวาคม 2561.

สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ. (2542) รายงานการวิจัย โครงการศูนย์อ้างอิงข้อมูลการวิจัย ศูนย์ข้อเสนอเทศการวิจัย. กรุงเทพฯ : สนง.คณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.

เสาวภา วิชาติ.(2554). วารสารนักบริหาร มหาวิทยาลัยกรุงเทพ ปีที่ 31 ฉบับที่ 1(มกราคม-มีนาคม 2554,175-180.

สมพงษ์ สิงหะพล. (2542). ต้องสอนให้เกิดจิตสำนึกใหม่. *วารสารสีมาจารย์*, ปีที่ 13 (27), 15-16.

ภาษาอังกฤษ

Brown,H.Douglas (2004). *Language Assessment : Principles and classroom practice*, NY :

Pearson Education.

Chell, Elizabeth and Rosemary Athayde. (2009) *The identification and measurement of innovative characteristics of young people Development of the Youth Innovation Skills Measurement Tool*. UK :, Kingston University.

Dewey,John. (1963). *Experience and Education*. New York : Macmillian Publishing Company.

Dewey, John.(1976). *Moral Principle in Education*. Boston : Houghton Mifflin Co.

Honey,P.,&M Mumford,A(1992). *The Manual of learning styles*(2 nd ed). (Maidenhead UK; Peler Honey and Alan Mumford.

Herbert A. Simon. (1997). *Administrative Behavior*, 4th ed. New York : The Free Press,1997.

Jacqueline P.L Leighton.2019)Enhancing Digital Simulated Laboratory Assessments: a Test of Pre-Laboratory Activities with the Learning Error and Formative Feedback Model
Journal of Science Education and Technology, Jan 2019.

Kolb,D.A.(1984). *Experiential learning: Experience as the source of learning and development*.

Peter F. Drucker.The (2009). *Effective Executive*. London : Pan Book, 2009.

Stiggins Rick,J and Judith A.Arter. (2007).*Classroom Assessment for student learning : Doing It Right-Using It Well* , NY : Pearson Assessment Training Institute

16. ความเห็นของหัวหน้าภาควิชา / หัวหน้าสาขาวิชา / หัวหน้าหน่วยงาน

ลงนาม _____

(ดร.ศรัณย์ ธิติลักษณ์)

หัวหน้าภาควิชา _____

17. ความเห็นของคณะกรรมการประจำคณะ (ลงนามโดยคนบตี)

ลงนาม _____

(รองศาสตราจารย์ ดร.สังคีต พิริยะรังสรรค์)

คณบดีวิทยาลัยนวัตกรรมสังคม

งบประมาณทุนวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน (รอบพิเศษ)

รายการ	ราคา/บาท
1.หมวดค่าตอบแทน (ค่าตอบแทนผู้ช่วยนักวิจัย ไม่เกิน 2 คน (อัตราจ้างรายเดือนไม่เกิน 4 เดือน/คน)) ➤ ค่าตอบแทนผู้ช่วยนักวิจัยปริญญาตรี 2 คน 7,000 x 4 เดือน x 2 คน	56,000
2. หมวดค่าวัสดุ	-
3. หมวดค่าใช้จ่าย 3.1 ค่าถอดเทปและพิมพ์เนื้อหา ในการสัมภาษณ์ ประมาณ 30 คน เฉลี่ยคนละ 1 ชั่วโมง ชั่วโมงละ 300 บาท 3.2 ค่าดำเนินการสนทนากลุ่ม ประมาณ 10 คน คนละ 500 บาท 3.3 ค่าจ้างพิมพ์งาน สำเนาเนื้อหา และเข้าเล่ม เหม่าจ่าย 3.4 ค่าพัฒนาเครื่องมือ เหม่าจ่าย 3.5 ค่าใช้จ่ายเบ็ดเตล็ด เหม่าจ่าย	9,000 5,000 5,000 5,000 1,000
รวมเป็นเงินที่หัวหน้าโครงการได้รับ	81,000
4. อื่นๆ (จ่ายในนาม ศสพ. รวมสูงสุด 20,200 บาท) 4.1 ค่าตอบแทนผู้ทรงคุณวุฒิตรวจประเมินบทความวิจัย 2 ท่าน 4.2 ค่าตอบแทนผู้ทรงคุณวุฒิตรวจประเมินข้อเสนอโครงการวิจัยและตรวจเล่มวิจัยสมบูรณ์ 4.3 ค่าตอบแทนผู้ทรงคุณวุฒิตรวจประเมินบทความคัดย่อ ไทย-อังกฤษ 4.4 ค่าสมนาคุณโครงการวิจัยที่เสร็จสมบูรณ์ (จ่ายให้หัวหน้าโครงการ กรณีงานวิจัยเสร็จสมบูรณ์ภายใน 1 ปี) 4.5 ค่าใช้จ่ายในการเผยแพร่และนำเสนอผลงานวิจัย (จ่ายให้หัวหน้าโครงการ)	2,000 3,000 5,000 200 5,000 10,000
รวมเป็นเงินทั้งสิ้น	101,200

ประวัตินักวิจัย

โครงการวิจัย กิจกรรมการสอนจิตสำนึกสาธารณะผ่านการเรียนรู้เชิงประสบการณ์

ชื่อ-สกุล (ภาษาไทย)

นางสุนี ไชยรส

(ภาษาอังกฤษ)

Mrs. Sunee Chaiyarose

วัน เดือน ปีเกิด

24 มิถุนายน 2497

ตำแหน่ง อาจารย์ ผศ. รศ. ศ. อื่นๆ

การศึกษา ไม่ได้อยู่ระหว่างศึกษาต่อ อยู่ระหว่างศึกษาต่อ

สถานภาพในโครงการวิจัย หัวหน้าโครงการ ผู้ร่วมวิจัย ผู้ช่วยวิจัย

ที่อยู่ (ที่ทำงาน) วิทยาลัยนวัตกรรมการศึกษา

จังหวัดปทุมธานี รหัสไปรษณีย์ 12000

โทรศัพท์ 02-5339697 โทรสาร 02-5339697

ที่อยู่ (ที่บ้าน) 91/68 หมู่ 2 ต.บางพูน อําเภอเมือง

จังหวัดปทุมธานี รหัสไปรษณีย์ 12000

โทรศัพท์ 081-8372578 โทรสาร 02-5339697

E-mail Address : csunee97@gmail.com

ประวัติการศึกษา

วุฒิการศึกษา	สาขา	คณะ	สถาบัน	ปีที่สำเร็จ
ศิลปศาสตร์ มหาบัณฑิต	สตรีศึกษา	สำนักบัณฑิตอาสาสมัคร	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์	2547
เศรษฐศาสตร์ บัณฑิต		เศรษฐศาสตร์	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์	2517

ผลงานวิจัย -----

ท่านมีเวลาในการทำวิจัย ประมาณสัปดาห์ละ 15 ชั่วโมง

ลงชื่อ _____

(_____)

วันที่ _____